

mariner era *ormejar* ('ancorar i amarrar') i ell podia fer-ho essent sol, però no podia *desormejar* ('llevar les àncores') sense rebre la comanda del nauer. En una ordinació de Tortosa de 1340 s'ordena que «[e]staves et pals sien posats axí prop la golla del grau, com encara per tota la ribera del flum d'Ebre entró a la Ciutat, en los quals los lenys et les barques puxen ésser *hormejats* saluament et segura axí ab grosses aygues com per temporals de vent» (BABL XI, 397).

En sentit figurat de 'fer-se fort o segur (en un lloc)' s'usa en el següent passatge del *Spill* de Jaume Roig (c. 1460): «Casa segura / plasent o rica, / lo bordó hi fica, / fes-hi mallada, / pren-hi posada, / bé t'hi valleja, / fort t'hi *ormeja* / e t'enfrenella» (v. 12794), i en sentit molt semblant en aquest altre passatge de Pero Martínez (c. 1450-1460): «Per què, doncs, quan los moviments de la carn --- nos *òbrian* carrera de caure, ab devot comport, --- amor divina e temor de la pena, derroquem-nos en terra, *ormegem-nos* en los sants desigs e honests propòsits, e axí, vencent aquestes furioses batalles, guanyarem singular premi».² Devia tenir bastant ús per a ser considerat sinònim de *estar fort* per JEsteve (1472): «*Ormejar* o *estar fort*» (DAg.).

L'ancorar bé una nau era una operació molt important, sobretot en el temps tempestuós, de la qual depenia la vida dels viatgers i la seguretat de les mercaderies. Un reglament dels *Cost. Tort.* això ho fa constar com segueix: «Lo senyor del leyn e [e]ls nauers deuen se bé *ormejar* a saluament del leyn e de totes les coses o mercaderies que són e'l leyn» (ed. Oliver, p. 453). Un altre reglament fa observar que si als mercaders els semblava que una nau ja ancorada necessitava més *eixàrcia* (= àncores, cordes, cadenes etc.) podien demanar al patró que n'emprés més, i si aquest no ho complia per negligència i els mercaders i les coses en rebien dany, era responsable de restituir la pèdua: «E si [lo senyor de la nau] --- no dóna de l'exàrcia com los mercaders li u dien, e obs e necessitat y sia, e per defalimant, com lo leyn no serà bé *ormejat*, --- e [e]ls mercaders e les coses del leyn pendran nuyl (= algun) damnatge, de tot és tengut e obligat lo senyor del leyn --- d'esmenar e restituir» (ib., p. 463). Els patrons en anticipació d'una tempestat (o com a precaució) solien proveir-se d'ormeigs d'ancorar i amarrar, sovint llogant-los amb gran despesa, com queda clar en aquest reglament del *Consolat*: «Si algun senyor de nau o leny carregar deurà en algun loch, e stant en lo loch on deu carregar, ans que ella haia carregat, metrà's leig temps e ell haurà dubte que mal temps se meta, si lo dit senyor de la nau o leny farà alguna messió, axí com és de logar exàrcia per metre a la nau o leny a (=per a) *ormeiar*, los mercaders que nolieiat lo hauran no y són tenguts a metre» (cap. 271, p. 150b). Ara bé, una nau ben *ormejada* en un lloc (de vegades amb tres o quatre àncores) era ben assegurada (pels ormeigs d'ancorar i amarrar): era, doncs, ben *aparellada* dels ormeigs en qüestió. Aquesta noció era molt probablement la que va determinar el pas semàntic des de 'ancorar i amarrar' primer a 'aparellar la nau

dels ormeigs d'ancorar i amarrar' i després 'aparellar una nau o altra cosa'.

Els primers exemples segurs d'aquesta darrera acceptió són del S. XVI: en un doc. balear de 1508, citat per *AlcM*, hom parla de «--- barques --- *ormetjades* ab lo pont ---», i en un text de 1559, també segons sembla d'origen balear, es llegeix: «Puis me han tan mal *ormetjat* y yo he acabat mon jornal» (BSAL IV, 229). Però en el sentit de 'aparellar una nau d'ormeigs d'ancorar' devia ser comú almenys a la primera meitat del S. XV, si no abans, puix que el derivat postverbal *ormeig* té el sentit de 'aparell d'ancorar' en la poesia d'Ausiàs March (infra). Avui els mariners normalment l'usen en el sentit de 'equipar (la nau o qualsevol objecte nàutic)' (*EntreDL* III, 205) i és d'ús comú com a 'proveir de les eines, aparells, arres etc. necessaris' (*DFa.*);³ té gran vitalitat pertot el subst. *ormeig* (infra). A Mallorca *ormejar* és corrent en l'acceptió de 'disposar convenientment d'una cosa' i com a reflexiu 'proveir-se de les coses necessàries' (*DFgra.*, *AlcM*; cf. el citat exemple de 1559, supra). Notem aquest exemple de la poesia del mall. Aguiló (1850-55): «Noi petit feia barquetes / *ormejant* closques de nou; / de paper n'era el velatge» (*Ant. Poët.*, 1975, p. 56), i en el seu diccionari va incloure aquest passatge d'una glossa mallorquina: «Carta d'amor he de fer; ja em trob ben *ormetjada*; *AlcM* cita del periòdic mall. «Roqueta» (1887): «tot quant hey ha enllestit y *ormejat*».⁴

Com hem dit el subst. *ormeig* apareix des de mj. segle XV i té el sentit de 'estris o aparells d'ancorar' en Ausiàs March: «Quant plau a Déu que la fusta peresqua, / en segur port romp àncores y *ormeig*» (LXXXII. 2); després en el *Proc. Olives* (fi S. XV): «[els vells] en port molt segur tan poc s'atreuexen, / segons poch refien tots temps de l'*ormeig*» (v. 1608); el *DTó* (1647) encara el recull en aquesta acceptió («*Ormeig de naus*: Armamenta»), però en sentit general de 'estri, aparell', s'usava ja en el S. XVI: en un doc. de 1565 de Sta. Coloma de Q. hom parla de «un teler de [l]li ab son *ormeix*», i, en un escrit de c. 1610, de «olla o *ormeig* de fer ayguardent» (Bruniquer, *Rúbr.* v, 282); Lab. 1840 li assigna les accepcions de 'aparell d'una nau', 'instruments d'algun ofici o art', 'eines de pescar', 'arres d'un animal' i 'el conjunt de les coses necessàries per a certes operacions': definició poc més o menys repetida pel *DFa*. Avui és mot viu entre els pescadors de les Costes de Llevant i de Ponent amb referència a tot enginy, atuell o eina per a pescar' (*BDC* XIV, 43).⁵ Coromines el va emprar com a 'enginy': («un rossinyol) amb quatre cops de martell i d'estenalles va fer-se un *ormeig* de robar i en veure que li anava tan bé no feia més que obrir i tancar la porta, xerricant les dents» (*Recés*, La Casa dels Podals, p. 125). PzCabreró l'inclou entre mots propis d'Eivissa: *urmetx* 'xarxes i aparells de pescar'; ben viu a Men.⁶ i Mall. (*AlcM*): el *DFgra.* (s. v. *ormeys*) donava les accepcions de 'eines de treballador de qualsevol cosa', 'eines de casa' (cast. *ajuar*), 'eines de cuina (majorment d'aram)' i 'eines de pescar'; el val. Escrig duu *ormeix* 'aparell de la nau', i MGadea hi afegeix,